

INTEGRAREA EUROPEANĂ CA VECTOR DE POLITICĂ EXTERNĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Adriana BENIUC

Academia de Științe a Moldovei

The topic in question – “The European Integration as Republic of Moldova’s Foreign Policy Vector” aims to reflect in a systematic manner some of the aspects of Moldova’s political orientation that is European integration. The paper emphasizes the character and the dynamic of the actual political dialog that is considered one of the prerequisites of Moldova’s rapprochement with the European Union.

În măsura unor factori obiectivi, preponderent de caracter istoric, Republica Moldova rămâne a fi antrenată încă într-un proces complicat de edificare a politicii sale externe. Cu toate acestea, nu poate fi trecut cu vederea rolul condițiilor politice, economice, sociale sau de alt caracter, care determină actualul curs extern al Republicii Moldova privind aderarea la Uniunea Europeană [1]. În acest context, evidențiem *importanța* și *actualitatea* demersului de integrare europeană cel puțin din perspectiva mediatizării pe scară largă a acestuia și interesului evident, urmărit la nivelul elitelor politice din Republica Moldova, pentru inițiativele și proiectele ce țin de realizarea demersului vizat.

Pentru a fi mai expliciti și pentru o mai transparentă analiză a temei, abordăm problema integrării Moldovei în UE din perspectiva următoarelor puncte de reper:

Integrarea europeană ca obiectiv – formulat în baza unor factori de caracter geografic, istoric și cultural, care, la rândul lor, încadrează Republica Moldova în procesul firesc de integrare europeană. Probabil, din acest motiv „pe 13 decembrie 1996, Președintele P.Lucinschi, pentru prima dată a expus, într-un mesaj adresat Președintelui Comisiei Europene J.Santer, intenția aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană și necesitatea pregătirii acțiunilor procedurale ale acestui proces important” [2]. În prezent, obiectivul integrării europene figurează atât în declarațiile la nivel înalt, cât și în conținutul diverselor documente adoptate nu fără implicarea directă a structurilor de stat ale Republicii Moldova. Astfel, de exemplu, în „Concepția politicii externe a Republicii Moldova” și în „Programul de activitate a Guvernului pe anii 2005-2009: modernizarea țării – bunăstarea poporului” este specificat că integrarea în Uniunea Europeană reprezintă obiectivul strategic pentru țară.

Integrarea europeană ca stimulent – presupune încurajarea proceselor integraționiste din țară și a tuturor măsurilor și activităților politice, care prevăd obiectivul de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Așa, de exemplu, tendința de a se ajusta la sistemul de învățământ european prin intermediul Procesului de la Bologna este catalizată, în mod evident, de aspirația Republicii Moldova de a se integra în familia europeană. La fel, poate fi evidențiată problema conflictului transnistrean, care constituie unul dintre motivele pentru care Uniunea Europeană nu poate accepta Republica Moldova în componența sa, invocând situația de instabilitate și insecuritate specifică regiunii. În aceste condiții, aspirațiile Moldovei de integrare nu fac decât să joace rolul de stimulent în reglementarea cât mai grabnică a diferendului sus-menționat.

Integrarea europeană ca problemă – concepută în limita unui dialog politic sistematic, existent atât timp cât obiectivul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană rămâne a fi nerealizat.

Integrarea europeană ca perspectivă – subînțelege posibilitatea de realizare pe viitor a demersului de integrare în dependență atât de gradul de pregătire a Comunității Europene de a accepta un nou membru ca Republica Moldova, cât și de condițiile în care țara noastră ar putea răspunde cerințelor și standardelor de aderare. Este de menționat că perspectiva clară de aderare a Republicii Moldova la Comunitate nu este specificată încă în nici un document oficial semnat între cele două părți, ceea ce înseamnă că nu sunt întrunite toate condițiile care ar favoriza depășirea cadrului actual de relații ale Moldovei cu Uniunea Europeană.

Integrarea europeană ca consecință – vizează impactul procesului de integrare asupra tuturor sferelor de activitate din țară și gradul de pregătire a Republicii Moldova de a suporta transformările de ordin politic, economic și social impuse de exigențele comunitare. În acest caz, nu este lipsită de sens procedura estimării costurilor și beneficiilor de realizare a obiectivului strategic, din momentul în care aceasta poate contribui la precizarea consecințelor integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană.

Relațiile Moldovei cu Uniunea Europeană pe parcursul ultimilor 12 ani s-au redus, preponderent, la raportul dintre mesajele insistente și sistematice ale țării noastre de a se integra, pe de o parte, și poziția precaută a Comunității Europene față de aceste mesaje, pe de altă parte. În pofida acestui fapt, dialogul politic între părți se caracterizează printr-o oarecare permanență și caracter aparte.

Unul dintre primii pași semnificativi în contextul măsurilor de apropiere a Moldovei de Comunitatea Europeană a fost negocierea și semnarea, în 1994, a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), dar și acceptarea Republicii Moldova ca membru cu drepturi depline al Consiliului Europei (1995) – structură concepută altfel ca „anticameră” a UE. Deși APC nu prevede nici o oportunitate de integrare graduală a țării noastre în Uniunea Europeană, este clar evidențiată în acest act dimensiunea cooperării ca element central al instituționalizării dialogului politic dintre Republica Moldova și Comunitate [3]. Prin urmare, Acordul (în comparație cu Acordurile de Stabilizare și Asociere sau Acordurile Europene) comportă un caracter mult mai rezervat în sensul instrumentarilor caracteristice procesului de pre-aderare, deși Concepția Politicii Externe a Republicii Moldova interpretează APC ca fiind unul dintre pașii esențiali pe calea integrării europene [4]. Această remarcă în Concepție nu este, de altfel, fără sens din momentul în care unul dintre obiectivele de bază ale APC constă în armonizarea treptată a legislației naționale la acquis-ul comunitar și apropierea de criteriile adoptate la Summitul de la Copenhaga din 1993: stabilitatea instituțiilor, asigurarea democrației, prioritatea legii, garantarea drepturilor omului și protecția minorităților, dezvoltarea unei economii de piață funcționabile capabilă să reziste presiunii concurențiale ș.a [5].

Pe lângă APC, Republica Moldova dispune și de alte pârgii de cooperare mutuală, considerate semnificative în contextul integrării europene. Printre acestea pot fi evidențiate: Planul Individual de Acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană (PA), Pactul de Stabilitate din Europa de Sud-Est (PSESE), Politica Europeană de Vecinătate (PEV) ș.a.

În cazul PA, obiectivul constă în completarea cadrului contractual actual dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, care rămâne a fi Acordul de Parteneriat și Cooperare prin atribuirea unei importanțe și urgențe mai mari procesului de reforme economice și politice stipulate în APC [6]. Planul prevede o cooperare strânsă în domeniul politic, economic, social, dar și în sfera securității, prin intermediul căreia nu este exclusă perspectiva dezvoltării relațiilor de parteneriat în domeniul soluționării conflictului transnistrean [7]. Referindu-se la PA, Benita Ferrero Waldner, Comisarul Uniunii Europene pentru Relații Externe și Politica de Vecinătate, a menționat că acum ușile Uniunii Europene sunt deschise pentru Moldova, fapt ce îi oferă posibilități largi de cooperare [8].

Depășirea relațiilor de colaborare către perspectiva unor șanse mai clare de integrare europeană a constituit obiectivul de bază al Republicii Moldova în momentul aderării la PSESE (2001). Altfel spus, interesul evident pentru Pactul de Stabilitate și-a găsit justificare în acel fapt că structura dată presupune mai multă inițiativă decât alte formațiuni de cooperare [9]. Cu toate acestea, chiar dacă țara noastră beneficiază de posibilități de obținere a unor finanțări nerambursabile sau credite în condiții foarte avantajoase, ea nu poate aduce problema transnistreană în discuțiile din cadrul acestui aranjament regional și nu poate insista asupra unui nou acord cu Uniunea Europeană [10]. În acest sens, poziția Comunității rămâne a fi neschimbată, chiar dacă președintele V.Voronin, în unul din mesajele sale oficiale, a menționat despre necesitatea conferirii Republicii Moldova acelorași perspective istorice caracteristice statelor din Europa de Sud-Est, reieșind din condițiile geografice și istorice ale țării noastre [11]. Pe cât de insistente însă ar fi fost semnalele politice din partea conducerii moldovene, PSESE rămâne a fi încă o formă de colaborare, în care Republica Moldova a fost atrasă, mai mult, pentru a nu i se încălca criteriul apartenenței geografice, istorice și culturale la Europa de Sud-Est.

Politica Europeană de Vecinătate reprezintă o altă latură strategică a Uniunii Europene, în care Republica Moldova a fost atrasă din momentul aderării la Comunitate a zece noi state candidate în anul 2004. Acest proiect european, de asemenea, nu prevede nici o perspectivă clară de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană [12], deși vizează relații strânse de cooperare dintre părți în domeniile: relații preferențiale comerciale și deschiderea pieței, perspective pentru migrație legală și circulația persoanelor, prevenirea și combaterea riscurilor la adresa securității, implicarea politică mai activă a Uniunii Europene în prevenirea conflictelor și aplanarea crizelor etc. [13]. De remarcat că din momentul în care prin intermediul PEV Comunitatea Europeană urmărește propriul obiectiv, și anume: cel de a securiza vecinătatea Uniunii extinse, aceasta poate constitui pentru Republica Moldova încă un motiv de atragere a Uniunii Europene în problema soluționării conflictului transnistrean.

În concluzie menționăm că, la etapa actuală, cooperarea mutuală în diferite sfere de activitate rămâne a fi pilonul dialogului politic între Chișinău și Bruxelles. Această stare a lucrurilor va contribui, fără îndoială, nu doar la creșterea nivelului de dezvoltare a țării noastre, dar și la pregătirea treptată către realizarea planului de integrare europeană.

Integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană constituie o sarcină dificilă, dar nu și irealizabilă. În acest sens, Anatol Gudîm în lucrarea *Republica Moldova și Uniunea Europeană ca parteneri* a menționat: „Este naiv a considera că aderarea Moldovei la Uniunea Europeană e un lucru foarte apropiat. Urmează ani și ani de lucru de pregătire în domeniul armonizării legislației, drepturilor și libertăților omului, ameliorării economiei și consolidării statalității”. Mai mult ca atât, direcția integrării europene poate avea perspective clare pentru Republica Moldova, dacă vor fi luate măsuri concrete în astfel de domenii cum ar fi: aplanarea diferendului transnistrean, crearea pe teritoriul Republicii Moldova a unui spațiu vamal unic, promovarea unei culturi a comunicării politice atât cu structurile Uniunii Europene, cât și cu statele care au trecut prin experiența aderării, instruirea adecvată a funcționarilor publici în domeniul integrării europene, cultivarea sentimentului de patriotism și de apartenență europeană în rândul cetățenilor Republicii Moldova. Acestea și alte sarcini nu pot fi îndeplinite decât prin conștientizarea unanimă a rolului, pe care îl poate avea fiecare cetățean în crearea unui viitor prosper al Republicii Moldova.

Referințe:

1. Concepția Politicii Externe a Republicii Moldova din 2002. Punctul III // http://www.ipp.md/files/Evenimente/2002/30_04_2002/Proiect_Conceptie_presa.doc
2. Thatham A., Osmochescu E. Dreptul Uniunii Europene. - Chișinău: ARC, 2003, p.477 (507).
3. Uniunea Europeană și Republica Moldova. Acordul de Parteneriat și Cooperare din 28 noiembrie 1994. Art.1, p.4 (57).
4. Concepția Politicii Externe a Republicii Moldova din 2002. Punctul III // http://www.ipp.md/files/Evenimente/2002/30_04_2002/Proiect_Conceptie_presa.doc
5. European Union Enlargement. A historic opportunity. January 2001, p.10 (47).
6. Moldova – Uniunea Europeană. Planul de Acțiuni Republica Moldova–Uniunea Europeană // <http://www.ue-moldova.info/plan.shtml>
7. Planul de Acțiuni UE-Moldova. Punctele 2.1, 2.2, 2.3 // http://www.mfa.md/img/docs/planul_actiuni_ro.pdf
8. Uniunea Europeană și Moldova au aprobat oficial Planul de Acțiuni RM-UE // <http://www.pca.md/news/444>
9. Moldova' way to the European Union // <http://www.ipp.md/evenimente1.php?1=en&id=46>
10. Ungureanu O. Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est și perspectivele includerii Republicii Moldova // http://www.ipp.md/files/Publicatii/2001/integrarea_europeana/Ungureanu.doc
11. Comunicat de presă // Democrația. Săptămânal de politici publice. - 2002. - Nr.53-54. - P.1.
12. „Politica de vecinătate a Uniunii este diferită de problema posibilei extinderi pe viitor. Permiteți-mi să spun aceasta foarte clar. Această politică se referă la țările pentru care calitatea de membru nu este în prezent pe agendă. Dar ea nu închide ușa pentru aspirațiile europene ale oricărei dintre aceste țări”. - Alocuțiunea dlui Günter Verheugen din cadrul Conferinței „Europa Lărgită – Inițiativa cu Privire la Vecinătatea Europeană: Oportunitate de Cooperare de-a Lungul Hotarelor Uniunii” // <http://www.ipp.md/public/biblioteca/67/ro/Aloc.Verh.Rom.doc>
13. Ghiorghiu V. Moldova – viitoare vecină sau membră a UE? // <http://www.e-democracy.md/e-journal/20030507/#21>

Prezentat la 30.03.2007